

INTERVIURI

Un dialog cu muzicologul Alex Vasiliu

Andra Apostu

Domnul profesor doctor Alex Vasiliu este un îndrăgit jurnalist muzical, citit și urmărit cu mare plăcere atât în Iași acolo unde trăiește și profesează cât și în țară. Realizator radio și TV, inspirat mănuiitor al condeiului, Alex Vasiliu abordează cu ușurință și cu o deosebită pricepere cele mai diverse specii jurnalistice din zona artistic-muzicală, de la cronici de concert la complexe recenzii de carte și chiar de film. Nu este canalizat pe un anumit gen muzical ci își poartă cititorii și ascultătorii de la Bach la Oschanitzky, punându-i în valoare în egală măsură atât prin creația lor propriu-zisă cât și prin modul în care se oglindesc în interpretările vremurilor noastre.

- **Andra Apostu:** Stimate domnule Vasiliu, cum și de ce v-ați apropiat de scris? Ce v-a atras în această zonă care cere disponibilitate, putere de sinteză, informări precise și mai ales o vastă cunoaștere a fenomenului muzical în integralitatea lui?

Alex Vasiliu: Cred că vizionarea spectacolelor Operei Naționale Române din Iași încă de la vârsta de 5-6 ani împreună cu părinții mei, faptul că recunoșteam unele arii și părți orchestrale ascultându-le ulterior la radio, plăcerea de a citi, devenită încă din anii școlii primare o pasiune pe viață, joaca prin care alcătuiam pe un caiet de dictando pagini de ziar cu rubrici, așa cum le vedeam în presa ce aproape ne invada locuința, micile mele texte după modelul celor tipărite - pot fi primele răspunsuri la întrebarea dumneavoastră. Au urmat după puțin timp audierea emisiunilor de actualitate, de educație muzicală, multe, care se transmiteau la radio, lectura săptămânală a unor reviste importante, „Contemporanul”, „România Literară”, în care citeam texte de diferite categorii aparținând unor jurnaliști și scriitori prestigioși. Monografiile (primul volum citit cu posibilitățile de înțelegere ale copilului de 6-7 ani a fost „Enescu” de Andrei Tudor, cumpărat de tatăl meu imediat ce a apărut, în 1958), în orice caz audițiile muzicale permanente, lecturile la fel de pasionate ale volumelor de literatură mi-au format interesul niciodată slăbit pentru cuvântul scris. Mai cred că am avut încă din copilărie atracție pentru orice gen muzical, dar, repet, numeroasele emisiuni de educație, audițiile permanente m-au orientat spre valorile sigure. În timp, chiar programele radio-ului mi-au dezvăluit diferențele valorice între muzica, să o numesc, de propagandă, în toate genurile, și muzica de valoare sigură.

- **A.A.:** Ați avut autori/jurnaliști care v-au inspirat, care v-au influențat, poate, prin stilul lor nu doar de a scrie dar și prin tipul de documentare, de cercetare?

A.V.: Sigur că da. Regretând selecția severă, voi aminti acum, într-o succesiune aleatorie, câteva nume: Ada Brumar, Teodora Albescu, Radu Stan, Alfred Hoffman, Luminița Vartolomei, Mihai Rădulescu. Toți cei numiți pot fi admirați și astăzi ca observatori

informați, culti, obiectivi, echilibrați ai vieții muzicale românești prin cronici, și autori ai volumelor de istorie, de analize tematice, de eseuri și monografii. Mă gândesc la cronicile din presă (devenite în timp documente oricând credibile ale stagiunilor românești camerale, simfonice și de operă), la volumul aceluiași Mihai Rădulescu „Violonistica enesciană”, prima analiză de acest tip scrisă la noi imediat după dispariția virtuozului interpret, elaborată în anii 1957-’58 dar publicată în 1971. Mă gândesc la excepționalele cronici ale Adei Brumaru, din fericire antologate de autoare în câteva volume, la studiul său istoric „Romantismul în muzică”, difuzat în 1962 însă rămas, spre cinstea autoarei, aproape intact din punct de vedere ideatic la a doua ediție (2012). Emisiunile radiofonice de actualitate (cronici ale concertelor și spectacolelor de operă, ale festivalurilor de la Bayreuth, portrete de compozitori români contemporani, analize și sinteze având ca subiect creația modernă), volumele de dialoguri, eseurile adăpostite între coperti de carte, documentarele de televiziune, comunicările susținute la simpozioane de muzicologie programate în Festivalul Internațional „George Enescu” mi-au revelat personalitatea multipolară a Adei Brumaru. Era capabilă să-și modeleze comunicarea scrisă ori verbală conform temei alese și, ceea ce este posibil foarte rar, să o adapteze în funcție de tipul emisiunii radiofonice, de ora difuzării, de publicul căruia i se adresa, de țara unde era transmisă emisiunea respectivă, de specificul publicației (ziar, revistă de specialitate sau de cultură), de așteptările muzicologilor prezenți la simpozioane. Repet, este foarte rară adaptabilitatea unui singur jurnalist-muzicolog la un public atât de diferit, ca mod de ordonare a ideilor și stil de exprimare. Aceeași admirație am păstrat-o pentru Alfred Hoffman. Amândoi mi-au fost profesori neoficiali în privința scrisului despre muzică. Am avut privilegiul să dialoghez în mod repetat cu Ada Brumaru și Alfred Hoffman, să constat că vorba domoală, echilibrul, elevația cuvântului erau identice textelor citite în fața microfonului sau încrustate în litera tipărită. Cum Alfred Hoffman s-a dovedit un orfevru al scrisului despre muzică, m-am mândrit imediat după 1985 că nu a schimbat nici o literă din cronicile pe care i le-am trimis la revista *Muzica*. Sunt și azi mulțumit de aprecierea sa tăcută. La fel, emisiunile *Muzicienii noștri se destăinuie*, ascultate ani la rând, au fost modele de dialog pentru conversațiile mele cu interpreți, compozitori, muzicologi, volumele Despinei Petecel-

Teodoru constituind alte exemple de tratare științifică a unor probleme de estetică muzicală. Doar aceste trei nume (dar mai sunt, bineînțeles, altele la fel de prestigioase) explică interesul meu ambivalent pentru publicistică și muzicologie. În privința tratării temelor cu subiecte istorice, de permanent exemplu a rămas seria impresionantă a volumelor elaborate de Octavian Lazăr Cosma. Impresionantă prin acribia studierii numărului imens de documente, prin obsesia pentru adevăr, prin grija păstrării echilibrului, prin responsabilitatea redării pentru posteritate a istoriei muzicii românești vechi și recente.

- **A.A.:** Sunteți semnatar al multor articole apărute în presa locală ieșeană dar nu numai. Prin aceste intervenții și eforturi sunteți unul dintre promotorii culturii muzicale ieșene și sunteți foarte apreciat în comunitatea dumneavoastră. Cum alegeți subiectele pe care le tratați, pe ce criterii?

A.V.: Din întrebarea dumneavoastră aș renunța doar la cuvântul „eforturi”. Mi-am desfășurat activitatea de jurnalist și cronicar mai întâi periodic, în paginile revistelor *Cronica* și *Muzica*, apoi permanent la radio și televiziune. Jurnalismul pretinde, cum știm, conectarea neoprită la tot ce privește, în cazul meu, viața muzicală din Iași, din țară, din lume. Trebuie preluate, filtrate fără oprire toate semnalele, toate știrile, toate înfăptuirile scenice, editoriale, discografice. Radio-ul, televiziunea te obligă să fii „în priză” la orice oră, pentru că trebuie să te străduiești să „prinzi” știrea înaintea celorlalți, să fii primul care o verifică apoi o transmite, primul care modelează ideile echilibrat, credibil, atractiv. Astăzi, înmulțirea canalelor de informare mărește aceste obligații. Totul a pretins, acum impune și mai mult un consum psihic ce ajunge nu de puține ori la limita rezistenței. Cu toate greutățile, piedicile inerente de care am avut și eu parte, niciodată nu am simțit efortul. Nu vreau să spun vorbe mari, însă mereu le-am considerat provocări, examene cărora trebuia să le fac față onorabil, pe cât am putut la nivel performant. Pentru că activitatea de jurnalist muzical m-a pasionat întotdeauna, nu am resimțit oboseala în urma orelor multe de documentare, elaborare a textelor, mai ales de montaj radio-tv a emisiunilor complexe ce mi-au fost încredințate. Cum poate fi numit

„efort” procesul de realizare a unor colocvii, documentare, înregistrări speciale de studio, concerte, spectacole, recitaluri cu muzicieni cum au fost David Ohanesian, Nicolae Herlea, Ștefan Ruha, Adriana Bera, Ion Baci, Emanuel Elenescu, Eugen Sârbu, Valentin Gheorghiu, Camil Marinescu, cum sunt Viorica Cortez, Nelly Miricioiu, cvartetul *Voces*, Dan Grigore, Ruxandra Donose, Elena Moșuc, Cristian Mandeal? S-ar putea spune că realizarea serialului documentar de televiziune despre istoria Operei Naționale Române din Iași pentru intervalul de timp 1956-1996 cu filmarea unui mare număr de documente (afișe, fotografii, pagini de cronică), interviuri cu soliști, regizori, scenografi înregistrate la Iași, București, Cluj, căutarea și copierea înregistrărilor audio-video de arhivă, filmările speciale ale unor arii cu reprezentanți ai generației de membri fondatori ai Teatrului Liric ieșean, ilustrația muzicală, montajul fiecărui episod de 30’ transmis săptămânal timp de aproape trei luni – totul realizat cu tehnica analogică de televiziune din anii 1996-1997 -, pot fi considerate eforturi. Pentru mine nu a fost decât dorința și plăcerea de a documenta câte ceva din istoria instituției în care am văzut primul spectacol, care mi-a luminat copilăria și adolescența, a contribuit la dezvoltarea mea din punct de vedere muzical. În ce privește articolele săptămânale și lunare publicate în *Ziarul de Iași*, în revista *Convorbiri Literare*, uneori în revistele *Actualitatea Muzicală* și *Muzica*, apoi volumele pe care le-am elaborat - motivele fiecărui rând scris au ca bază importanța de natură istorică a subiectului, valoarea muzicianului, necesitatea de a se ști astăzi despre un eveniment muzical și, dacă nu considerați un orgoliu, dorința de a lăsa, după puterile mele, pentru generația de mâine, un semn despre momentele definitorii ale istoriei muzicii noastre. Destule au fost și mai sunt situațiile în care mărturii, documente, evocări privind epoci mai mult sau mai puțin îndepărtate nu s-au întocmit, s-au pierdut în mod deliberat sau accidental, nu au fost întocmite. De aceea se cuvin investite bună voință, timp, pricepere pentru a contribui cât putem la documentarea vieții muzicale, culturale a epocii noastre. Criteriul fundamental rămâne, bineînțeles, cel valoric.

- **A.A.:** De ce este importantă, așadar, această vizibilitate pe care muzicienii, artiștii o primesc prin publicațiile jurnalistului muzical?

A.V.: În parte, răspunsul la această întrebare s-a configurat până aici. Vizibilitatea muzicienilor, a artiștilor valoroși este importantă și din cauza unei situații regretabile, cu tot mai mult efect de câțiva ani încoace. Am povestit mai înainte respectuos, admirativ despre cronicarii muzicali activi deceniile trecute în media scrisă și audio-vizuală. Ada Brumaru, Alfred Hoffman, Luminița Vartolomei, Teodora Albescu (nu poate fi reprodusă aici lista completă a celor mai valoroși) se exprimau la radio, în presa cotidiană, în revista *Muzica*. Până și în cele doar 15-20' transmise în anii '90 vineri seara la TVR 2 sub titlul *Colocviul criticilor*, în pauza concertelor simfonice, Iosif Sava încerca, împreună cu câțiva dintre cronicarii amintiți, să evalueze extrem de concis săptămâna concertistică bucureșteană. Intenția a fost salutară, dar sortită eșecului într-un răgaz de timp atât de scurt, fără exemplificarea cu fragmente înregistrate în concertele și recitalurile discutate. Exista, totuși, mica satisfacție că se vorbea despre concerte și muzicieni importanți. Opinii generos argumentate de critici competenți au fost difuzate decenii la rând în emisiunile radiofonice de actualitate muzicală, în cotidienele de mare tiraj, în reviste importante de cultură. Din păcate, după 1989, reflectarea jurnalistică, mai ales sub formă de opinii, a vieții muzicale românești, s-a diluat tot mai mult, până la dispariția unor rubrici și emisiuni speciale cu tradiție. Motivele sunt diverse. În unele cazuri s-a preferat informația, nu opinia, Radio-ul public aproape că nu mai dispune de redacții de specialitate, studiourile regionale nu mai au personal adecvat, redacțional și tehnic, pentru înregistrarea concertelor, recitalurilor și spectacolelor de teatru liric, conducerile multor ziare și reviste consideră că actualitatea muzicii academice nu are rating, de aceea nu plătesc eventualii colaboratori, cei puțini care mai scriu dovedindu-și pasiunea cu care își scriu textele (deseori foarte bune) pro bono. Privilegiind informația, unele organe de presă apelează la persoane care compensează lipsa pregătirii muzicale solide, a curajului opiniei prin deschiderea la maxim a robinetului cu știri preluate copy-paste de pe internet, îndeletnicire prea puțin rodnică, dacă nu chiar inutilă pe plan educativ. Grav este că sumedenia zăpăcitoare a surselor de informație nu mai atinge acest rol educativ, nu mai ghidează publicul doritor să știe cine și de ce merită ascultat. În schimb, se difuzează, direct ori subtil, subiectivismul așa-zișilor jurnaliști, virtuozii în diseminarea părerilor neargumentate. Toate aceste realități au deja

consecințe, și vor avea în viitor. Prezentul românesc mai este reflectat ritmic, în mod profesionist, spre informarea și cultivarea publicului doar în revista *Actualitatea Muzicală* și *Muzica*, efectul cel mai dureros al lipsei aproape totale a cronicilor urmând a fi resimțit peste ani, când istoricul va avea la dispoziție documente puține, discutabile ca exactitate și obiectivitate despre ce, cum, de ce s-a întâmplat în lumea muzicală românească. Sau nu va avea deloc.

- **A.A.:** Modul în care scrieți este versatil, vă adaptați limbajul, „doza” de informații în funcție de publicația în care scrieți. Cum se creează acest tip de adaptare? Vă adresez această întrebare mai ales pentru tinerii muzicologi, jurnaliști muzicali în devenire care încă își caută vocea, calea...

A.V.: În privința versatilității nu am a vă spune prea multe. Așa s-a întâmplat. Părinții m-au stimulat încă din anii copilăriei să ascult genuri muzicale diferite. Continuitatea a fost neîntreruptă – audițiile în sala de concert, la radio, discoteca pe care mi-am alcătuit-o încă din vremea liceului au respectat aceeași „lege” un timp abia conștientizată: unitatea în diversitate. Unitatea fiind triada caracter atractiv – plăcere – valoare. Adaptarea comunicării la tipul de presă am observat-o și am apreciat-o la unii publiciști și muzicologi amintiți mai sus. Și ei se exprimau câteodată despre același concert sau spectacol în două moduri: informativ, succint în emisiuni radiofonice, mai detaliat, prietenoși cu metaforele în articolele din ziare, din reviste. Important a fost că singurele posturi publice, de la București și Iași, care difuzau cronici muzicale, cele câteva ziare centrale cu tiraj mare ajungeau la un public numeros. Astăzi situația este alta, paradoxală: surse de informație sunt numeroase, copleșitoare mai ales pe internet, opinia este liberă, dar aproape lipsește! De aceea cred că jurnalistul trebuie să se adapteze tipurilor diferite de adresare. Experiența din radio și televiziune m-a învățat că, dacă vrei să ai un public mai numeros, mai divers, trebuie să vorbești, să scrii despre același subiect adaptându-te la categoria de receptori, la specificul postului, revistei, rubricii, emisiunii, spațiului tipografic sau de emisie pe care îl ai la dispoziție. Mult timp m-am ferit să scriu știri muzicale la televiziune considerând că nu pot să informez,

poate chiar să evaluez în avans ori post factum calitatea muzicii, a interpreților într-un minut și jumătate-maxim două. Însă și orgoliul are partea lui bună: într-o zi m-am întrebat dacă sunt cu adevărat incapabil să scriu o știre. După a treia experiență, m-am acomodat rigorilor. Întrebarea dumneavoastră despre adaptare este importantă în contextul realității muzicale românești și fiindcă prezumtivul jurnalist nu poate ști de la început dacă va găsi un post în presă, unde va lucra, ce i se va pretinde să facă. Dacă va lucra la „știri”, va trebuie să condenseze informațiile, opiniile actorilor principali ai evenimentului muzical în câteva propoziții scurte, percutante. Dacă i se va cere un interviu mai scurt sau mai lung, va trebui să dea dovadă de cultură, de obișnuință a dialogului, de atractivitate a întrebărilor (percutante dar nu ireverențioase). În eventualitatea că i se va solicita să scrie cronică, va trebui să-și facă un mic examen de conștiință, să se întrebe dacă are cultura, capacitatea de a discerne și de a motiva calitățile sau insuficiențele unei partituri, ale unei interpretări, dacă are răbdarea să asculte în prealabil mai multe versiuni ale lucrării programate pe scenă, dacă are curajul să-și afirme deschis aprecierile și, mai ales, să critice, dacă acceptă obligația de a scrie permanent sau cât mai des cronică muzicală. Dacă are disponibilitatea să învingă oboseala, disconfortul psihic, comoditățile, dacă poate cheltui ore la rând pentru a șlefui textul. Radio-urile publice nu mai angajează absolvenți ai claselor de muzicologie din învățământul muzical superior, ziarele, multe reviste nu mai difuzează cronică muzicală, în eventualitatea publicării plătesc autorul cu o sumă derizorie, sau nu-l plătesc – așa că nu știu câți tineri vor fi motivați să profeseze jurnalismul muzical. Iar muzicologia nu se poate practica decât în eventualitatea găsirii unui post adecvat în universități și academii de specialitate, instituții care oferă timp necesar studiului. Dar, în ultimă instanță, nimic nu este imposibil. Iar tipul de adaptare la care vă referiți, dacă nu se moștenește, se crează în timp, sub îndrumarea unui dascăl apt să prețuiască valoarea în orice gen muzical, prin multă audiere, lectură, participarea la evenimente, cunoașterea unor personalități pluridisciplinare, acceptarea ideii atât de lapidar enunțată de Richard Oschanitzky: „nu trebuie să facem nicio diferență între muzica simfonică, populară, jazz sau de operă. Orice muzică poate fi bună sau proastă, și atât.”

- **A.A.:** Ați dedicat un număr mare de articole, cronici și chiar și câteva volume muzicii și muzicienilor de jazz din România. Care este părerea dumneavoastră despre modul în care acest gen este prezent pe scena românească și, mai ales, cum se „nasc” acești artiști, cu ce pregătire muzicală? Este promovat suficient genul muzicii de jazz? Există deschidere din partea publicului pentru acest gen sau este doar o nișă?

A.V.: Jazz-ul a fost mult timp considerat un gen muzical pentru o minoritate. În patria sa, America de Nord, această muzică a fost mai întâi apanajul populației afro-americane. Când albi și-au dat seama că atrage destui plătitori de intrare în baruri, în restaurante, că discurile sunt vandabile, au transformat iute jazz-ul într-o afacere. Să nu uităm că prima înregistrare, din 1917, a fost realizată de câțiva instrumentiști albi: *Original Dixieland Jass Band*. Toată istoria acestui tip de muzică, toate stilurile s-au schimbat în funcție de vandabilitatea produsului muzical – discuri, partituri, filme, spectacole de revistă, contracte de angajare. Și totuși, decenii la rând, până la apariția rock-ului la jumătatea deceniului 1951-’60, jazz-ul a fost în S.U.A., în multe țări europene, o muzică de larg succes. A existat presiunea financiară, dar nu presiunea ideologică, așa cum s-a întâmplat în țările comuniste. Nu în toate la același nivel. În Polonia, primul concert de jazz a fost organizat în anul 1956 la Filarmonica din Varșovia, în Cehoslovacia s-au înregistrat discuri încă din 1961, pianistul român Lancy Kőrösy a imprimat mai întâi în aceste țări (1961, 1964), dar la București a fost posibil abia în 1965. Pe cât de popular era pentru că se cânta în restaurantele de lux ale Bucureștiului, se difuza intens la Radio disimulat în mai multe formule, dintre care „muzică de dans” a fost cea mai frecventă, jazz-ul a fost mult timp descris de publiciști în cele mai negre culori, iar unii compozitori și interpreți au suferit greu pentru că îndrăzneau să cânte o astfel de muzică. În perioada 1948-1963 autoritățile române au ajutat cu sârg jazz-ul să rămână într-o nișă a vieții muzicale. Dar turneele unor iluștri muzicieni americani, cele câteva festivaluri au dovedit contrariul – jazz-ul poate fi o muzică de popularitate. Am auzit în anii trecuți cuvintele unui redactor-șef de revistă, care dădea ca sigură ideea că la Iași nu există public pentru jazz. Peste câteva săptămâni, sala Filarmonicii s-a

umplut până la ultimul fotoliu înaintea concertului susținut de câțiva improvizatori români de prim rang împreună cu tânărul, pe atunci, Ion Baci Jr. Nici un concert nu s-a organizat ulterior fără vinderea tuturor biletelor. La fel s-a întâmplat timp de zece ani (1999-2009) la toate edițiile Festivalului Internațional „Richard Oschanitzky”. Muzicieni din Germania, Bulgaria, Grecia, Lituania, Italia, Elveția și din alte țări, mulți promotori ai stilurilor moderne și radical-moderne, au fost ascultați cu mult interes, apreciați de un public de toate vârstele, neacomodat cu tendințele noi din acea perioadă a jazz-ului. Deci, formula „muzică de nișă” s-a dovedit întotdeauna fără acreditare în realitate. Acum există festivaluri, cluburi, Filarmonica din Ploiești, spre deosebire de „suratele” din țară, este deschisă unui festival anual, concertelor independente. Problema a rămas nerezolvată în instituțiile care au posibilitățile și misiunea de a educa, de a cultiva în domeniul jazz-ului. Societatea Română de Televiziune nu difuzează de mulți ani o emisiune permanentă, la studioul regional Radio Iași tradiția întinsă din 1970 pe câteva decenii, a fost întreruptă după anul 2000, partituri de jazz s-au publicat foarte rar (ultimul volum, cuprinzând piese de Richard Oschanitzky, a văzut lumina tiparului la Editura Grafoart abia în octombrie 2024). Nu ne-am fi imaginat până în 1989 că în anii următori, jazz-ul din România va rămâne tot în semiobscuritate. În ce privește publicistica și muzicologia de jazz, situația este aproape similară cu aceea din muzica academică. Și aici este nevoie de pasionați dar și de cunoscători ai artei muzicale. Însă, atenție, nu mai este cazul anilor '70-'80, când o mână de pasionați și colecționari scriau sporadic o rubrică într-o revistă, ori prezentau câte un disc la radio. Surse de informare, de procurare a muzicii sunt incredibil de multe, diverse, de calitate. Cred că astăzi publicistul de jazz trebuie să aibă cunoștințe muzicale solide, din toate genurile. Îl obligă realitatea: jazz-ul s-a diversificat atât de mult, ramificându-se spre genurile academice, spre tradiția arhaică din multe zone ale lumii, spre muzica de tip comercial, electronică etc, încât este greu, nesemnificativ doar să preiei câteva date de pe o copertă de disc sau de pe internet, să mimezi cunoștințe în acest domeniu. Atâta timp cât în România nu există un adevărat impresariat muzical, se impune ca muzicianul de jazz să posede abilități de organizator, de comunicator. Câteva întâmplări petrecute recent la Iași confirmă ideea. Tânărul saxofonist performant Alex Huțanu, autor de teme, aranjor, a contribuit

în mod esențial la definitivarea proiectului „Richard Oschanitzky – Revedere '85”, programat în ediția a XXVI-a din octombrie 2024 a Festivalului Muzicii Românești, și ca organizator, ca autor al excelentului montaj video difuzat la TVR Iași, acum disponibil pe cele mai cunoscute platforme digitale de pe internet. El s-a adaptat realității românești: muzicianul de jazz nu trebuie să mai aștepte instituțiile sau persoanele dispuse să susțină un concert, un festival, ci să propună, să contribuie pe toate planurile la realizarea unui eveniment care să convingă, să atragă, să aibă succes. Cum se nasc astfel de muzicieni? Fiind încurajați în Colegiile de artă, în Academii și Universități, în instituțiile media audio-vizuale. În primul rând cele publice. Trebuie să menționez cu satisfacție că în stagiunea 2023-2024, și Opera Națională Română din Iași a găzduit în concert susținut de formații din Iași și din Germania, cu un public receptiv, educat, ce a umplut sala Teatrului Național.

- **A.A.:** Care credeți că este cel mai complex și mai solicitant de abordat gen jurnalistic în domeniul artistic-muzical?

A.V.: Îmi este greu să aleg unul singur. Aș numi cronică (am argumentat mai sus), colocviul, interviul de idei și documentarul. Interviul de actualitate poate fi ceva mai ușor pentru că se bazează pe informații lesne accesibile, pe subiecte ce pot fi pregătite din timp, interviul de idei impune cultură muzicală (ținând de istorie, estetică, tehnici de compoziție/interpretare, mentalități), spontaneitate în cazul reacțiilor neașteptate ale interlocutorului, capacitate de sinteză, ușurință de a comunica. Tânărul care s-ar încumeta să intre în teritoriile interviului de idei ar trebui să treacă prin aceste „vămi”. În primul rând se impune, ca să-l parafrazez pe criticul literar Lucian Raicu, *practica scrisului și experiența lecturii*, la care se adaugă, firește, obișnuința audiției. Să ajungi în stadiul în care un minut dintr-o lucrare muzicală din orice gen să fie suficient descoperirii primelor semne ale valorii. Cred că interviurile de idei sau colocviile sunt accesibile doar jurnaliștilor avantați de experiență. Iosif Sava, Despina Petecel, Ada Brumaru și-au publicat volumele de acest tip în urma activității laborioase, pasionante, întinsă pe lungi perioade de timp. Însă, din păcate, trăim „vremea anxietății” produsă de rapiditatea cu care vrem să le facem pe toate, tot

mai indiferenți la calitate, marcați în continuare de mentalitatea românească „merge și așa”, stimulați de lipsa controlului exprimării în limba română, de lipsa filtrelor calității, de dezinteresul financiar al instituțiilor care își rostuiesc existența prin comunicare. La cursul de jurnalism muzical, unii studenți m-au întrebat direct, altora le-am ghicit preocuparea, dacă, după absolvire, ar putea fi angajați într-o redacție, sau ar fi plătiți ca freelancers. I-am asigurat că îmi voi da tot interesul să-i atrag, să le dezvălui mecanismele, satisfacțiile meseriei de jurnalist, dar i-am avertizat, cu regretul neascuns, asupra lipsei certitudinii că vor găsi instituția capabilă sau doritoare să-i angajeze.

Și mai dificil mi se pare documentarul - ca investiție de timp, cunoștințe muzicale, istorice, acribie a mânăuirii arhivelor, durată a elaborării, responsabilitate a ideilor puse în circulație. Totuși, documentarul – scris, radiofonic sau video – oferă astăzi, datorită libertății de exprimare, accesului mai ușor la arhive, tehnicii electronice performante, lesne de manevrat, relativ abordabilă financiar – suficiente motive pentru a fi cultivat. Primele producții de acest tip, urmărite înainte de 1989 la televiziunea centrală rusă (nu pot uita studiul înțesat de documente de arhivă filmate, evocări, extrase din presă, dedicat sopranei Galina Vișnevskaja, documentar împărțit în două episoade cu o durată de trei ore fiecare!), documentarele urmărite din 1992 la postul tv francez „Antenne 2” (călătorii în marile orașe ale muzicii, portrete de compozitori și interpreți) mi-au argumentat atractivitatea, valoarea educativă și istorică a documentarului muzical de televiziune, atribute rezistente la trecerea timpului. Numeroasele posturi tv, platformele de pe internet (inclusiv românești) care difuzează astăzi documentare pot alcătui o școală utilă tinerilor doritori să se angajeze într-o astfel de activitate pasionantă. Două condiții fundamentale rămân pregătirea muzical-culturală a celor doritori să cultive documentarul scris, audio sau video și posibilitățile financiare de care ar dispune. Deocamdată singurele instituții cu mai multe șanse de a sprijini astfel de cercetări sunt unele edituri, Radio-ul și Televiziunea Publică.

- **A.A.:** Care este valoarea cuvântului scris astăzi, pentru generațiile actuale, într-o perioadă în care mediul online a invadat toate aspectele vieților noastre, inclusiv în zona muzicală?

A.V.: Din păcate, realitatea de zi cu zi dovedește tot mai des lipsa de valoare a cuvântului scris. Este preferat stilul colocvial, simplu, dezinhibat – propriu comunicării în România. Pretinde semnificativ mai puțin timp... Este adevărat că mediul online influențează negativ cuvântul scris, dar nu numai acolo este pericolul. Mai ales posturile de radio și televiziune îndiguiesc greșit exprimarea – scrisă și vorbită. Preluarea nemotivată a cuvintelor din limba engleză americană (în special acum omniprezentul calificativ „wow”), înzorzonarea cu „gablonzuri” sclipitoare ce mimează precizia dar încarcă inutil limba română („trebuie să vă spun faptul că”), inventarea cuvintelor cu statut de-a dreptul illogic („prețurile vor cascada”), abundența „și”-urilor, cuvintele mult tocite („excepțional, „deosebit”), generalizarea formei greșite „ora doisprezece”, „volumul doisprezece”, „compozitorul a scris doisprezece concerte” – sunt doar câteva exemple dintr-un serial-fluviu cu numeroase greșeli de exprimare vorbită și scrisă ai cărui „scenariști” sunt lipsa de grijă a părinților, indiferența unor profesori din liceu, preluarea mecanică a limbajului televizat ori din rețelele de socializare. Iată cum mentalitatea de odinioară a multora – „dacă așa a spus la aparat” – se perpetuiază fără istov, fiindcă astăzi avem la dispoziție multe aparate... În concluzie, valoarea cuvântului scris depinde de valoarea profesorului, de grija, îndârjirea, priceperea, responsabilitatea cu care impune elevilor și studenților corectitudinea exprimării, obișnuința de a citi.

- **A.A.:** Ce considerați dumneavoastră a fi o provocare pentru tinerii care se pregătesc acum să devină jurnaliști muzicali? Care ar fi, poate, câteva condiții fără de care nu te poți afirma sau valida în jurnalismul muzical?

A.V.: Aș începe cu o precizare: am predat jurnalism muzical din 2005 până în 2024 la Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași. Am lucrat cu studenți potriviți să practice această meserie, dar numai câțiva au avut sporadic acest prilej. Repet explicația de mai sus: radiourile, televiziunile nu au nevoie de reporteri sau redactori specializați în domeniul muzical, greșit considerat accesibil oricui. Am „prins” această epocă fericită mai întâi în calitate de colaborator permanent (plătit), apoi redactor și realizator de emisiuni la Radio și la Televiziune, iar textele din presa scrisă erau apreciate, cât de cât, și financiar. Astăzi,

extrem de puține reviste acordă onorarii. De aceea, vă întreb eu: de ce ar dori tinerii să devină jurnaliști muzicali? Provocarea ar fi să-și găsească serviciu conform pregătirii. Totuși, dacă minunea ar fi posibilă, ar trebui să îndeplinească o serie de condiții: să le placă să citească, să asculte permanent muzică din cât mai multe genuri, să-și găsească un ghid potrivit (profesor, jurnalist cu experiență, muzicolog, scriitor, critic muzical), să facă pasiune pentru scris, să fie autoperfecționiști, să se informeze permanent, să nu copie, să-și dezvolte spiritul critic, să nu se lase învinși de orgoliu și vanitate, infectați cu virusul paranoiei, să fie convinși că jurnalistul muzical este servitorul Muzicii, să nu se slujească de muzică, ci să o pună mereu în valoare.

- **A.A.:** Care sunt proiectele în care sunteți implicat acum și ce ne mai pregătiți nouă, cititorilor, în viitorul apropiat?

A.V.: Proiecte sunt, unul se află în plin „proces de producție”, dar o satisfacție la care nu pot renunța este să vorbesc despre ele după ce tocmai s-au împlinit. Mă gândesc la compozitori și interpreți români despre care încă nu s-au scris monografii, studii muzicologice, nu au fost îndemnați la colocvii cu finalizare editorială. În acest domeniu sunt foarte multe de făcut. Îmi propun să contribui și eu într-o anumită măsură.

SUMMARY

Andra Apostu

A dialogue with musicologist Alex Vasiliu

Professor Alex Vasiliu is a beloved music journalist, widely read and followed with great pleasure both in Iași, where he lives and works, as well as throughout the country. A radio and TV producer and inspired writer, Alex Vasiliu approaches the most diverse types of music journalism with ease and skill, from concert chronicles to complex book and even film reviews. He is not focused on a particular musical genre. He engages his readers and listeners from Bach to Oschanitzky, highlighting them equally through their own creations and through the way they are reflected in the interpretations of our times.